

**KANCELARIA
SENATU**

BIURO LEGISLACYJNE

Warszawa, 27 czerwca 2022 r.

Opinia do ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich

(druk nr 741)

I. Cel i przedmiot ustawy

Przedłożona Senatowi, uchwalona przez Sejm w dniu 9 czerwca 2022 r. ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich ma na celu zastąpienie obowiązującej od 40 lat ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Nowa ustawa opiera się zasadniczo na szeregu sprawdzonych rozwiązań inkorporowanych z uchylanej ustawy oraz z wielu podustawowych aktów prawnych.

Jej założeniem jest uporządkowanie i ujęcie w jednym akcie prawnym rangi ustawy większości zagadnień określających zasady postępowania z dziećmi zagrożonymi demoralizacją oraz dziećmi – sprawcami czynów zabronionych.

Twórcy ustawy kierowali się koniecznością dostosowania nowych przepisów do obowiązujących standardów konstytucyjnych i międzynarodowych, nie zmieniając zasadniczo wychowawczo–represyjnego modelu odpowiedzialności nieletnich.

Ustawa zawiera przepisy o charakterze materialnym, procesowym i wykonawczym zawarte w 417 artykułach ujętych w 7 działów, regulujących poszczególne grupy zagadnień.

Ze względu na objętość ustawy oraz szeroki zakres poruszanych w niej kwestii, w niniejszej części opinii zostaną omówione tylko najważniejsze z wprowadzanych zmian.

W **art. 1 w ust. 1 w pkt 1** ustawa stanowi, że 10 lat to dolny próg wiekowy, od którego możliwe będzie prowadzenie postępowania w stosunku do nieletniego, w sprawie o demoralizację. Dzieci młodsze, których zachowanie może budzić zaniepokojenie jako naruszające powszechne normy i wskazujące na zagrożenie niedostosowaniem społecznym

nie mając jeszcze psychiki ukształtowanej w takim stopniu, który pozwalałby im na zrozumienie naganności swoich zachowań nie będą przedmiotem decyzji sądu rodzinnego. W takich przypadkach sąd może działać jako sąd opiekuńczy i kierować swoją aktywność w stronę rodzica lub opiekuna.

W **art. 1 w ust. 2 w pkt 2** ustawa przeformułowała definicję czynu karalnego. W stosunku do dotychczasowego brzmienia w sposób znaczny ją rozszerzając, bo obejmując nią wszystkie wykroczenia i wykroczenia skarbowe oraz ich formy zjawiskowe i stadialne. Dotychczas było to 12 najpoważniejszych wykroczeń.

Tego rodzaju zmiana niewątpliwie zwiększy liczbę spraw kierowanych do sądów rodzinnych. Zwiększy się też znacznie liczba dzieci, które popełniając drobny, nierzadko błahy czyn wyczerpujący znamiona wykroczenia staną się nie tylko podmiotem badania z punktu widzenia zaistnienia u nich demoralizacji, ale staną się nieletnimi, którzy popełnili czyn karalny, a to zdecydowanie pogorszy ich sytuację w świetle reguł postępowania w sprawach nieletnich.

W **art. 4 w ust. 4** ustawa stanowi, że dyrektorzy szkół będą mogli stosować wobec ucznia, który wykazuje przejawy demoralizacji lub który dopuścił się na terenie szkoły czynu karalnego tzw. środki oddziaływania wychowawczego. Wśród tych środków znajduje się obowiązek przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego ale też wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły.

W **art. 7 w pkt 11** ustawa wprowadza nowy, kolejny rodzaj środka wychowawczego o charakterze izolacyjnym w postaci umieszczenia nieletniego w okręgowym ośrodku wychowawczym. Będzie to placówka pośrednia pomiędzy młodzieżowym ośrodkiem wychowawczym a zakładem poprawczym, podlegała Ministrowi Sprawiedliwości.

Umieszczony w tym ośrodku może być nieletni, który dopuścił się czynu karalnego wyczerpującego znamiona przestępstwa lub wykroczenia, gdy przemawia za tym stopień demoralizacji nieletniego, rodzaj czynu, gdy inne środki wychowawcze okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

Może też być umieszczony nieletni, który nie dopuścił się czynu karalnego ale uchyla się od wykonywania środka w postaci młodzieżowego ośrodka wychowawczego i w chwili orzekania ukończył 13 lat, jeżeli przemawia za tym stopień demoralizacji, a inne środki okazały się nieskuteczne lub nie rokują resocjalizacji nieletniego.

W **art. 15 w ust. 6** ustawa wprowadza rozwiązanie, które uprawnia sąd rodzinny orzekający o umieszczeniu nieletniego w zakładzie poprawczym na przedłużenie pobytu nieletniego w zakładzie poprawczym aż do 24 roku życia. Przepis ten ma być stosowany jedynie w szczególnie uzasadnionym przypadku, jeżeli przemawiają za tym: bardzo wysoki stopień demoralizacji nieletniego, rodzaj czynu karalnego, sposób i okoliczności jego popełnienia, właściwości i warunki osobiste nieletniego, jego postawa i zachowanie oraz przebieg dotychczasowego procesu resocjalizacji.

Sąd rodzinny będzie mógł o tym orzec od razu, rozpoznając sprawę nieletniego (art. 15 ust. 6 pkt 2), ale będzie też mógł zdecydować o wydłużeniu stosowania środka poprawczego w okresie 6 miesięcy przed ukończeniem przez nieletniego 21 roku życia, w trakcie postępowania wykonawczego. Sąd określi czas stosowania środka poprawczego – do ukończenia przez nieletniego określonego wieku, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez niego 24 roku życia. Stanowią o tym przepisy szczegółowe zawarte w art. 238 i art. 239 ustawy.

W **art. 37–39** ustawa reguluje szczegółowo prawo nieletniego do obrońcy w trakcie całego postępowania, aż do prawomocnego zakończenia postępowania wykonawczego.

W **art. 48** ustawy szczegółowo uregulowane zostały kwestie związane z zatrzymaniem nieletniego przez Policję (albo Straż Graniczną), określa prawa nieletniego, a także sporządzenie protokołu oraz obowiązki informacyjne spoczywające na Policji.

Policja będzie miała prawo zatrzymać, a następnie umieścić w policyjnej izbie dziecka nieletniego, co do którego istnieje uzasadnione podejrzenie, że popełnił czyn karalny wyczerpujący znamiona czynu będącego przestępstwem lub przestępstwem skarbowym i zachodzi uzasadniona obawa ucieczki, ukrycia się nieletniego lub zatarcia śladów czynu karalnego albo nie można ustalić tożsamości nieletniego.

W **art. 107 w ust. 2** ustawa skraca z dwóch do jednej godziny prawo nieletniego do pobytu na świeżym powietrzu w ciągu doby. Dotychczas obowiązujące przepisy dotyczące np. działania młodzieżowych ośrodków wychowawczych przewidują dostęp nieletnich do świeżego powietrza w wymiarze co najmniej dwóch godzin dziennie.

Ustawa wprowadza zaostrzony (nawet w porównaniu do sytuacji osób skazanych za przestępstwo i osadzonych w zakładach karnych) obowiązek poddawania nieletnich kontroli osobistej (**art. 188 ust. 1 pkt 2, art. 251 ust. 1 pkt 2 oraz art. 298 ust. 1 pkt 2**).

Kontrola osobista to oględziny ciała i sprawdzenie odzieży, bielizny i obuwia. Należy do czynności silnie ingerujących w prywatność i mogących potencjalnie naruszać godność, zawstydząć lub poniżyć osoby kontrolowane, które przecież do 18 roku życia są dziećmi. Nieletni przyjmowani do okręgowych ośrodków wychowawczych, schronisk dla nieletnich i zakładów poprawczych poddawani będą obowiązkowej kontroli osobistej (bez dokonywania indywidualnej oceny ryzyka), zaś w przypadku zakładów leczniczych i młodzieżowych ośrodków wychowawczych wykonywana będzie kontrola pobieżna, a kontrola osobista w przypadkach uzasadnionych (art. 179 ust. 1 pkt 2 oraz art. 223 ust. 1 pkt 3).

Ustawa wprowadza możliwość umieszczania **nieletnich w tzw. izbach adaptacyjnych**. Będą to wydzielone pomieszczenia w młodzieżowych i okręgowych ośrodkach wychowawczych, w schroniskach dla nieletnich oraz w zakładach poprawczych. Pobyt nieletniego w izbie adaptacyjnej regulują przepisy art. 125 ustawy, które wskazują przyczyny, cel i czas umieszczenia nieletniego w takiej izbie. Należy mieć na uwadze, że nie jest to jeden ze środków przymusu, o których mowa w ustawie o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej.

Środek izolacyjny będący środkiem przymusu bezpośredniego, polegający na umieszczeniu nieletniego w **izbie izolacyjnej** regulują przepisy art. 122 ust. 3 pkt 2 i 3 ustawy. W izbie izolacyjnej nieletni może być umieszczony maksymalnie do 48 godzin.

Umieszczenie w izbie adaptacyjnej może trwać do 14 dni.

W przypadku gdy nieletni, przebywa w grupie wychowawczej w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich można go umieścić w izbie adaptacyjnej na okres do 5 dni, w celu indywidualnej pracy z nieletnim w przypadku, gdy wcześniejsze oddziaływania psychologiczno-pedagogiczne i środki dyscyplinarne okazały się nieskuteczne. Nieletni przebywa wtedy w izbie adaptacyjnej pojedynczo (zgodnie z treścią art. 128 ust. 2).

Ustawa reguluje zasady stosowania środków przymusu bezpośredniego i uprawnia pracowników okręgowych ośrodków wychowawczych, schronisk dla nieletnich oraz zakładów poprawczych do prewencyjnego użycia kajdanek, stosowania kaftana bezpieczeństwa, pasów obezwładniających i kasku zabezpieczającego, w przypadkach wskazanych w ustawie.

W schroniskach dla nieletnich oraz zakładach poprawczych dopuszczone jest również stosowanie środka przymusu w postaci umieszczenia w izbie izolacyjnej (jak wskazano wyżej).

Ustawa wprowadza możliwość udzielenia pomocy w wykonywaniu pieczy albo uczestniczeniu w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem nieletnim, które urodziły dziecko w trakcie wykonywania środków wychowawczych lub poprawczych, orzeczonych na podstawie ustawy. Nieletniej matce umieszczonej w okręgowym ośrodku wychowawczym, zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich organizuje się w wyznaczonych ośrodkach, zakładach lub schroniskach domy dla matki i dziecka.

W młodzieżowym ośrodku wychowawczym można organizować w wyznaczonych ośrodkach domy dla matki i dziecka. Domy dla matki i dziecka organizuje się jako grupy wychowawcze. W domach dla matki i dziecka dziecko może przebywać do ukończenia 3 lat, chyba że dobro dziecka i względy wychowawcze lub zdrowotne za tym nie przemawiają.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy wpłynął do Sejmu jako przedłożenie rządowe w dniu 21 kwietnia 2022 r. (druk sejmowy nr 2183). W dniach 28 kwietnia (na 53. pos. Sejmu) oraz 12 maja 2022 r. (na 54 pos. Sejmu), odbyło się pierwsze czytanie projektu ustawy. Projekt został skierowany do Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka. Komisja, po rozpatrzeniu projektu ustawy na posiedzeniu w dniu 7 czerwca 2022 r., przedstawiła projekt ustawy wraz z 23 wnioskami mniejszości. Celem najważniejszych wniosków mniejszości było:

- 1) wykreślenie preambuły;
- 2) usunięcie z treści art. 4 ust. 3 nałożonego przepisem obowiązku, podejmowania czynności, mających nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów popełnienia czynu zabronionego;
- 3) usunięcie albo zmiana przepisu art. 4 ust. 4 uprawniającego dyrektora szkoły do stosowania wobec nieletniego środków oddziaływania wychowawczego (trzy wnioski);
- 4) zmiana środka wychowawczego, o którym mowa w art. 7 pkt 7 w ten sposób, że zakaz prowadzenia pojazdów sąd mógłby orzec na czas oznaczony, nie dłuższy niż do ukończenia przez nieletniego 18 lat;
- 5) wprowadzenie zmiany przepisu art. 38 ust. 3 polegającej na usunięciu uprawnienia sądu do niewyznaczenia nieletniemu obrońcy z urzędu, gdy nieletni lub jego rodzice, nie są w stanie ponieść kosztów wynagrodzenia obrońcy z wyboru a sąd uzna, że udział obrońcy nie jest potrzebny;

- 6) dodanie dwóch dodatkowych środków tymczasowych: zakazu kontaktowania się z pokrzywdzonym oraz zakazu zbliżania się do określonych osób na określoną odległość;
- 7) dodanie nowego przepisu (art. 47 ust. 4a), który określałby maksymalny, nieprzekraczalny czas stosowania środków tymczasowych o których mowa w art. 44 pkt 4–8;
- 8) skrócenie wykonywania środka wychowawczego w postaci umieszczenia w okręgowym ośrodku wychowawczym do 18 lat;
- 9) wydłużenie do dwóch godzin prawa do pobytu na świeżym powietrzu w ciągu doby;
- 10) wprowadzenie nowego przepisu (art. 115 ust. 1a), który przesądzi, że o ograniczeniu lub zakazie kontaktów nieletniego z rodzicami lub opiekunem prawnym decyduje sąd rodzinny a nie dyrektor ośrodka, zakładu lub schroniska albo kierownik zakładu leczniczego;
- 11) zmianę przepisu dotyczącego cenzury lub zatrzymania korespondencji nieletniego w ten sposób, że dyrektor ośrodka lub zakładu musiałby powiadomić sąd rodzinny o cenzurze lub zatrzymaniu z mocy prawa, a nie na żądanie nieletniego;
- 12) wykreślenie przepisu zezwalającego na prewencyjne użycie kajdanek wobec konwojowanego nieletniego;
- 13) skrócenie maksymalnego czasu pobytu nieletniego w izbie adaptacyjnej z 14 do 5 dni;
- 14) usunięcie obligatoryjności stosowania kontroli osobistej na rzecz uzasadnionych przypadków.

Komisja wniosła o uchwalenie projektu w brzmieniu zaproponowanym w sprawozdaniu (druk sejmowy nr 2311). Drugie czytanie projektu ustawy odbyło się na 56. posiedzeniu Sejmu w dniu 8 czerwca 2022 r.

Sejm uchwalił ustawę na 56. posiedzeniu w dniu 9 czerwca 2022 r. Za przyjęciem ustawy głosowało 229 posłów, przy 209 głosach przeciwnych oraz 12 wstrzymujących się.

III. Uwagi szczegółowe i propozycje poprawek

1) pierwsza ze zgłaszanych uwag dotyczy treści art. 3 ust. 2, w którym stanowi się, że w postępowaniu z nieletnim bierze się pod uwagę właściwości i warunki osobiste nieletniego. Przepis wymienia je przykładowo posługując się formułą „w szczególności”. Po wyrazach „przyczyny i stopień demoralizacji” przepis posługuje się wyrażeniem „w tym”.

Sformułowanie to wprowadza adresata w błędne przekonanie, że rodzaj czynu zabronionego wchodzi w skład właściwości i warunków osobistych. Wyrażenie to należy wykreślić.

Propozycja poprawki:

– w art. 3 w ust. 2 wyrazy „w tym” zastępuje się wyrazem „oraz”;

2) w treści art. 4 w ust. 1 umieszczona została definicja „substancji psychoaktywnej”. Ponieważ w art. 1 w ust. 2 znajduje się słowniczek zawierający inne definicje wyrażeń które pojawiają się w całej ustawie, definicję „substancji psychoaktywnej” należy tam przenieść. Przyczyni się to dodatkowo do zwiększenia czytelności przepisu zawartego w art. 4 ust. 1.

Propozycja poprawki:

– w art. 1 w ust. 2 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) substancji psychoaktywnej – rozumie się przez to alkohol, środki odurzające, substancje psychotropowe, ich prekursory, środki zastępcze i nowe substancje psychoaktywne.”;

– w art. 4 w ust. 1 wyrazy „alkoholu, środków odurzających, substancji psychotropowych, ich prekursorów, środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, zwanych dalej „substancją psychoaktywną”” zastępuje się wyrazami „substancji psychoaktywnej”;

3) w art. 4 w ust. 4 ustanowione zostało uprawnienie dyrektora szkoły do zastosowania wobec ucznia, za zgodą rodziców nieletniego i jego samego środka oddziaływania wychowawczego w postaci wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Przepis nie określa jednak maksymalnego czasu wykonywania takich prac. W pozostałych przepisach ustawy dotyczących wykonywania środka wychowawczego polegającego na wykonywaniu prac społecznych ustawa określa w art. 10 ust. 2 oraz w art. 150 ust. 5 maksymalny wymiar stosowanego środka (20 godzin w ciągu 6 miesięcy) oraz maksymalny dzienny wymiar środka (2 godziny). Należy rozważyć czy w omawianym przepisie art. 4 ust. 4, nie należałoby również określić maksymalnego czasu trwania środka.

Propozycja poprawki:

– w art. 4 w ust. 4 po wyrazach „na rzecz szkoły” dodaje się wyrazy „w wymiarze nieprzekraczającym łącznie 2 godzin”;

4) w art. 38 w ust. 10 nakłada się na Ministra Sprawiedliwości obowiązek utworzenia listy obrońców udzielających pomocy prawnej z urzędu.

Należy zauważyć, że obrońcą oskarżonego (nieletniego) jest adwokat lub radca prawny po tym, gdy oskarżony (nieletni) ustanowi go jako swojego obrońcę podpisując (lub zgłaszając do protokołu) upoważnienie do obrony.

A zatem do momentu gdy w sprawie zostanie ustanowiony (lub wyznaczony) obrońca mamy do czynienia z adwokatem lub radcą prawnym – jeszcze bowiem nie są oni obrońcami w sprawie.

Do czasu ustanowienia obrońcy ustawa powinna posługiwać się właśnie taką terminologią – terminologią ustawy Prawo o adwokaturze (art. 21 ust. 3), ustawy o radcach prawnych oraz Kodeksu postępowania karnego w art. 517j – tworzy się listy adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc prawną z urzędu, nie listy obrońców.

Propozycja poprawki:

– w art. 38 w ust. 10 wyrazy „listy obrońców udzielających pomocy prawnej z urzędu” zastępuje się wyrazami „listy adwokatów i radców prawnych świadczących pomoc prawną z urzędu”;

5) w art. 48 w ust. 3 ustawa zawiera poważny błąd terminologiczny, który będzie skutkował licznymi problemami praktycznymi, de facto powtarzając te wszystkie problemy jakie miały miejsce na tle stosowania art. 245 Kodeksu postępowania karnego. Mając na uwadze istniejące rozróżnienie pomiędzy wyrazami „obrońca” oraz „adwokat i radca prawny” (czytaj w uwadze 5) należy zauważyć, że zatrzymanemu gwarantuje się prawo do kontaktu z adwokatem lub radcą prawnym, nie z obrońcą, gdyż na tym, bardzo wczesnym etapie postępowania nieletni zwykle nie ma jeszcze ustanowionego lub wyznaczonego w sprawie obrońcy. W świetle powyższego konieczne jest wprowadzenie zmiany w art. 48 ust. 3, 6 i 7.

Propozycja poprawki:

– w art. 48 w ust. 3, 6 i 7 wyrazy „z obrońcą” zastępuje się wyrazami „z adwokatem lub radcą prawnym”;

6) w art. 87 w pkt 3 należy dokonać poprawki o charakterze językowym.

Propozycja poprawki:

– w art. 87 w pkt 3 wyrazy „część odzieży” zastępuje się wyrazami „części odzieży”;

7) w art. 124 w ust. 2 ustawa określa jakie warunki powinna spełniać izba adaptacyjna. Zapisane w przepisie zapewnienie dopływu powietrza i oświetlenie nie dają gwarancji, że pomieszczenia te będą posiadały naturalne światło, które zapewnić może istnienie w pomieszczeniu okna. Uwzględniając fakt, że nieletni może spędzać w izbie adaptacyjnej 5 , a nawet 14 dni, wydaje się wskazanym zapisanie w ustawie konieczności zapewnienia umieszczonemu w tej izbie nieletniemu dostęp do naturalnego światła, pozwalającego na rozróżnienie dnia od nocy.

Brak dostępu do naturalnego światła negatywnie oddziałuje na stan zdrowia fizycznego i psychicznego. Samotne przebywanie przez nieletniego przez kilka dni, bez dostępu do światła dziennego może skutkować zaburzeniami psychicznymi. Trudno w takich okolicznościach mówić o walorach resocjalizacyjnych czy wychowawczych zastosowanego środka. Rozwiązania podobne do proponowanego w poniższej poprawce znajdują się w przepisach regulujących wymogi dotyczące pokoi izolacyjnych (środek przymusu bezpośredniego) oraz pomieszczeń dla osób zatrzymanych i tymczasowo aresztowanych.

Propozycja poprawki:

– w art. 124 w ustępie 2, na końcu zdania pierwszego dodaje się wyrazy „posiadające co najmniej jedno okno otwierane uchylnie”

8) w art. 220 ustawa reguluje zasady orzekania przez sąd rodzinny w przedmiocie dalszego pobytu nieletniego w zakładzie leczniczym. Przedłużenie pobytu lub zwolnienie z pobytu następuje po uzyskaniu przez sąd opinii kierownika zakładu leczniczego, w którym nieletni jest umieszczony. Opinia taka jest sporządzana nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Analogiczny przepis Kodeksu karnego wykonawczego (art. 204 § 1) przewiduje, że sąd może

w razie potrzeby zasięgnąć opinii innych biegłych. Podobnie stanowi też przepis art. 239 ust. 4 ustawy, umożliwiając sądowi możliwość wszechstronnego rozpatrzenia sprawy.

W sytuacji przedłużającego się pobytu nieletniego zakładzie leczniczym, gdy opinię o nieletnim sporządzają wciąż te same osoby, sąd może chcieć ją zweryfikować w celu uzyskania pełni wiedzy na temat potrzeby dalszego stosowania środka leczniczego albo jego zaniechania.

Propozycja poprawki:

– w art. 220 w ust. 4 dodaje się zdanie drugie w brzmieniu: „W razie potrzeby sąd zasięga opinii innych biegłych.”;

9) w art. 243 w ust. 2 uregulowane zostały zasady kierowania nieletnich do odpowiedniego zakładu poprawczego. Na końcu przepisu wskazano na wyjątkowe przypadki, w których skierowanie do zakładu poprawczego nastąpi na podstawie orzeczenia sądu rodzinnego. Te wyjątki to sytuacje wskazane w art. 15 ust. 4 i 5 oraz w art. 233.

Wyliczenie zawarte w omawianym przepisie nie jest pełne. Powinno być uzupełnione o przypadki, o których mowa w art. 248 ust. 2 ustawy. Tak też stanowi przepis art. 254 ust. 3, który określa w jakich przypadkach przeniesienie nieletniego do innego rodzaju zakładu poprawczego nastąpi na podstawie postanowienia sądu rodzinnego i umieszcza przypadki o których mowa w art. 15 ust. 4 i 5, art. 233 oraz art. 248 ust. 2 obok siebie.

Propozycja poprawki:

– w art. 243 w ust. 2 wyrazy „z zastrzeżeniem art. 15 ust. 4 i 5 oraz art. 233” zastępuje się wyrazami „z wyjątkiem przypadków, o których mowa w art. 15 ust. 4 i 5, art. 233 oraz art. 248 ust. 2.”

10) przepis art. 359 ust. 2 zawiera listę danych osobowych do których przetwarzania uprawnieni są: Minister Sprawiedliwości, okręgowe ośrodki wychowawcze, zakłady poprawcze, schroniska dla nieletnich oraz komisja do spraw kierowania nieletnich do młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Lista ta powinna być uzupełniona o imiona rodziców oraz nazwisko rodowe matki. Są to dane niezbędne, wymagane np. w karcie rejestracyjnej do Krajowego Rejestru Karnego.

Propozycja poprawki:

– w art. 359 w ust. 2 w pkt 1 dodaje się na końcu wyrazy „imiona rodziców i nazwisko rodowe matki”;

11) w art. 382, w przepisach zmieniających ustawę o przeciwdziałaniu narkomanii, w pkt 2 w lit. b w ust. 1b w części wspólnej na końcu ustawa stanowi, że leczenie i rehabilitację nieletniego zarządza dyrektor okręgowego ośrodka wychowawczego, zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich w stosunku do małoletniego za zgodą przedstawiciela ustawowego, a w razie jej braku, jak również w stosunku do osoby pełnoletniej – za zezwoleniem sądu wykonującego orzeczenie, wydanym po zasięgnięciu opinii biegłego.

Przepis nie precyzuje jaką dziedzinę nauki lub jaką specjalizację ma reprezentować biegły, o którym mowa. Czy będzie to psycholog, psychiatra czy specjalista w dziedzinie psychoterapii uzależnień. Po ustaleniu właściwości biegłego, przepis powinien być uzupełniony o to ustalenie.

12) w przeważającej liczbie przepisów przejściowych (17 jednostek redakcyjnych) ustawa posługuje się sformułowaniem „do dnia wejścia w życie ustawy” traktując to wyrażenie jako równoznaczne z wyrażeniem „przed dniem wejścia w życie ustawy” (7 jednostek redakcyjnych).

Należy zauważyć, że znaczeniowo sformułowania te nie są identyczne.

Wyrażenie „do dnia” oznacza, że do zbioru dni, w których obowiązywał dotychczasowy stan prawny zaliczamy również dzień wejścia w życie ustawy, tymczasem w dniu wejścia w życie ustawy obowiązują już przepisy ustawy nowej.

Zastosowanie wyrażenia „do dnia” powoduje nakładanie się (przez jeden dzień) dwóch stanów, porządków prawnych.

Natomiast wyrażenie „przed dniem” nie pozwala do zbioru dni, w których obowiązywał dotychczasowy stan prawny zaliczyć dnia wejścia w życie ustawy. Jest ono niewątpliwie wyrażeniem prawidłowym. Zostało zastosowane w art. 401 ust. 2, 408 ust. 1, art. 409, art. 410 ust. 1 i art. 411 ust. 1.

Propozycja poprawki:

– w art. 395 w ust. 1–4, art. 396, art. 397 w ust. 1–3, art. 398 w ust. 1, art. 399 w ust. 1, art. 401 w ust. 1, art. 402 w ust. 1, art. 403 w ust. 1 i 2 i art. 405 wyrazy „do dnia wejścia w życie” zastępuje się wyrazami „przed dniem wejścia w życie”;

13) odrębnej uwagi wymaga przepis zawarty w art. 400 ust. 1. Przepis ten nakłada na sądy rodzinne obowiązek przeprowadzenia, przed dniem wejścia w życie ustawy, oceny zasadności przeniesienia nieletnich umieszczonych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych do okręgowych ośrodków wychowawczych, czyli do ośrodków ustanowionych niniejszą ustawą.

Wymagają też skierowania sprawy na posiedzenie przed dniem wejścia w życie ustawy i wydania orzeczenia, do dnia wejścia w życie ustawy, na podstawie przepisów ustawy nowej.

Przepis art. 400 ust. 1 wymaga przedstawienia szeregu zasadniczych uwag:

- przepis nakazuje sądowi stosować nieobowiązujące jeszcze przepisy ustawy nowej – przed dniem jej wejścia w życie,
- wymieszanie wyrażeń „do dnia wejścia w życie, „z dniem wejścia w życie oraz „przed dniem wejścia w życie” spowodowało, że przepis ten nie spełnia warunków koniecznych do bycia uznanym za logiczny,
- przepis narusza konstytucyjnie umocowaną zasadę *lex retro non agit* nakazując sądowi stosowanie najsurowszego środka wychowawczego, nieznanego ustawie w dniu popełnienia czynu, a nawet w chwili wydawania orzeczenia przez sąd i po jego uprawomocnieniu.

Kara (a także każdy inny rodzaj sankcji) przewidzianej za czyn zabroniony musi być określony i przewidziany we wcześniej wydanej ustawie (*nulla poena, nulla sanctio sine lege*).

Beata Mandylis

Główny legislator